

ภาวะ

ผู้นำยุคการเปลี่ยนแปลงกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม
ในชีวิตประจำวัน: บริบทหลักทศพิธราชธรรมพระมหาสีพันดอน ขันติโสภโณ (สุวรรณะแสง) ^{1*}

รับบทความ: 6 ธันวาคม 2567 แก้ไขบทความ: 27 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ: 30 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาและการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมตามแนวพุทธศาสนา โดยเฉพาะการนำหลักทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ทาน ศีล บริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความเที่ยงธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำที่มีความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดี ทาน และ บริจาค เน้นการให้และการช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งด้านการให้ทรัพย์สิน สิ่งของ และการให้โอกาสทางการศึกษา การดูแลผู้ที่ยากไร้ ซึ่งการใช้ทรัพยากรของผู้นำอย่างมีความรับผิดชอบสามารถช่วยพัฒนาสังคมและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ประชาชน ศีล และ ความซื่อตรง เน้นส่งเสริมการประพฤติที่ดีทั้งในกาย วาจา และใจของผู้นำ การรักษาจารีตประเพณีและกฎหมายที่ดีทำให้ผู้นำเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือในสายตาของประชาชน ความอ่อนโยนและการไม่โกรธ ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและสังคม ความเพียร และ ความอดทน ช่วยให้ผู้นำสามารถเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง ไม่เบียดเบียน และ ความเที่ยงธรรม เป็นการสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่รังแกผู้อ่อนแอกว่า การนำทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้นำเชิงคุณธรรมไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้นำมีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ยังสามารถนำพาองค์กรและสังคมไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และช่วยให้ประชาชนสามารถเติบโตและมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ ทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทั้งในระดับองค์กรและระดับสังคม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ยุคการเปลี่ยนแปลง พุทธธรรม ทศพิธราชธรรม

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

* อีเมล: siphandone2017@gmail.com

Leadership in an Era of Change and the Integration of Buddhist Principles in Daily Life: The Tenfold Royal Virtues Framework

Phra Maha Siphandone Khantisopano (Souvanhnaseng) ^{1*}

Abstract

This article emphasizes the study and application of moral leadership based on Buddhist principles, particularly the adaptation of the Tenfold Royal Virtues (Dasabidhajjadhamma) in the modern era. These virtues include generosity (dana), morality (sila), sacrifice (pariccaga), honesty (ajjava), gentleness (maddava), perseverance (tapa), non-anger (akkodha), non-violence (avihimsa), patience (khanti), and impartiality (avirodhana). Together, they contribute to building leadership qualities characterized by responsibility, fairness, and exemplary behavior. Generosity and sacrifice emphasize acts of giving and helping others, whether through providing financial resources, material goods, opportunities for education, the development of water sources, or support for the underprivileged. Responsible use of resources by leaders can enhance social development and improve people's quality of life. Morality and honesty focus on encouraging leaders to act with integrity in body, speech, and mind. By preserving traditions and adhering to sound legal practices, leaders gain public trust and credibility. Gentleness and non-anger foster a friendly working atmosphere and build positive relationships within organizations and society. Perseverance and patience enable leaders to overcome challenges and obstacles with resilience. Non-violence and impartiality ensure fairness in society by preventing discrimination and protecting those who are weaker. Adapting the Tenfold Royal Virtues to the development of moral leadership not only strengthens leaders' self-confidence but also empowers them to guide organizations and society toward sustainable progress. This approach helps citizens to grow and achieve better lives. The Tenfold Royal Virtues serve as a crucial framework for developing leaders who are both morally upright and effective in management, at both organizational and societal levels.

Keywords: Leadership, Era of Change, Buddhist Principles, Tenfold Royal Virtues

¹ Doctoral student of Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Wang Noi District, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand

* Email: siphandone2017@gmail.com

บทนำ

ภาวะผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมความสุขและคุณภาพชีวิตของบุคลากร รวมถึงการพัฒนาองค์กรในระดับที่ยั่งยืน ผู้นำที่มีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและนำกลยุทธ์ที่เหมาะสมมาใช้จะสามารถเสริมสร้างความสุขและความพึงพอใจในที่ทำงานได้ (Schaufeli, 2022) การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเอื้ออาทรช่วยลดความเครียดของบุคลากร และเพิ่มความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของพวกเขา (Teetzen et al., 2022) การใช้ภาวะผู้นำที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับทีมงานมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสุขและลดความเครียดในที่ทำงาน (Yukl, 2020) นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงได้แสดงผลในเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างความไว้วางใจในผู้นำและการสนับสนุนที่เหมาะสมทำให้บุคลากรรู้สึกมีความสุขและมั่นใจในองค์กร (Schaufeli, 2022) การพัฒนาภาวะผู้นำจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในที่ทำงานเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรในระยะยาว โดยการใชภาวะผู้นำที่เหมาะสมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงสามารถนำองค์กรไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างชัดเจน (Teetzen et al., 2022) ภาวะผู้นำในยุคการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญในการสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตให้กับบุคลากร โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรจะช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขและประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและความยั่งยืนในระยะยาวได้

สังคมและวัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนามีความสำคัญในการพัฒนาตนเองและส่งเสริมให้เกิดสังคมที่ดี โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองไปจนถึงการสร้างครอบครัวและสังคมที่มีความสุข หลักธรรมพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกสมาธิ เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความสมบูรณ์ทั้งในทางจิตใจและการดำเนินชีวิตในสังคม การปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและมั่นคง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2563) นอกจากนี้การศึกษาในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพื้นฐานการศึกษาของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักธรรม (พระธรรมปิฎก, 2544) ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาและการเรียนรู้แบบไม่มีขีดจำกัดกลายเป็นสิ่งสำคัญ แต่การรักษาหลักธรรมดั้งเดิมจะช่วยให้สังคมไทยรักษาอัตลักษณ์ของตนและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีได้ การนำคุณธรรมจากพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองและสร้างความสุขในชีวิต เช่น การให้ทานและช่วยเหลือผู้อื่นสร้างความเมตตา การรักษาศีลส่งเสริมความดี การฝึกสมาธิช่วยให้จิตใจสงบ และการ

ฝึกความอดทนทำให้เราสามารถเผชิญกับอุปสรรคได้อย่างมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่มีความสุขและสังคมที่สงบสุข

บทความนี้มุ่งนำเสนอภาวะผู้นำในยุคการเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อมโยงกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน ผ่านบริบทของหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม หลักทศพิธราชธรรมไม่เพียงสะท้อนถึงคุณธรรมที่เป็นแกนสำคัญของการบริหารงานและการเป็นผู้นำ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยที่มีรากฐานอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทความนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของหลักการดังกล่าวในการส่งเสริมความยุติธรรม ความเสียสละ และความซื่อตรง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การประยุกต์หลักทศพิธราชธรรมในชีวิตประจำวันของผู้นำจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพในการนำพาองค์กรและสังคมไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ภาวะผู้นำ: หลักการ และทักษะจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสำหรับยุคการเปลี่ยนแปลง

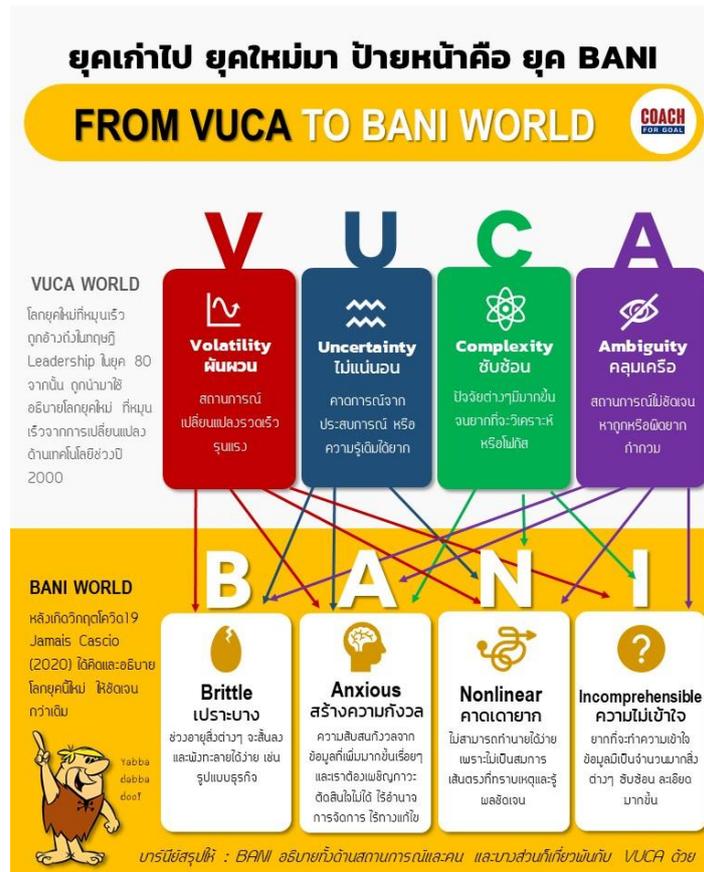
ยุคการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรและสังคมไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม การพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุคนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้นำสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว แต่ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นทีมงานให้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักการสำคัญของภาวะผู้นำในยุคนี้ประกอบด้วย ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability), การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication), การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Leadership) และการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร (Trust-building Leadership) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Northouse, 2018). ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการสื่อสารให้สมาชิกในองค์กรเข้าใจทิศทางและเป้าหมายอย่างชัดเจน (Goleman, 2000) ข้อดีของการมีภาวะผู้นำที่แข็งแกร่งในยุคการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างทิศทางที่ชัดเจนให้กับองค์กร การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน การกระตุ้นให้ทีมงานมุ่งมั่นต่อการบรรลุเป้าหมายและเพิ่มประสิทธิภาพของการตัดสินใจ (Yukl, 2010) ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในองค์กรช่วยให้เกิดความร่วมมือที่ดีขึ้น และสามารถรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพขององค์กรในระยะยาว (Northouse, 2018) การตัดสินใจที่มีข้อมูลและการทำงานร่วมกันช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ผู้นำที่ดีไม่เพียงแต่มีทักษะในการจัดการองค์กรและการสร้างกลยุทธ์เท่านั้น แต่ยังต้องมีความสามารถในการสร้างจริยธรรมที่เข้มแข็งและมีความรับผิดชอบต่อองค์กรและสังคม โดยสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงความสามารถของทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ยั่งยืน (Goleman, 2000) การดำเนินชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงต้องการภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ การสื่อสารที่ดี

การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และการสร้างแรงบันดาลใจสามารถช่วยให้บุคคลรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความมั่นคงและความเชื่อมั่นในตัวเองและผู้อื่น ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในระยะยาว

ภาวะผู้นำเป็นแนวคิดที่ได้รับการศึกษาและประยุกต์ใช้ในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งมีแนวคิดที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบริบทของสังคมและองค์กร แนวคิดของภาวะผู้นำจากต่างประเทศสามารถจำแนกได้เป็นหลายแบบ เช่น แนวคิดของภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรม (Cultural Leadership) ภาวะผู้นำเชิงจิตวิทยา (Psychological Leadership) หรือภาวะผู้นำในบริบทองค์กร (Organizational Leadership) โดยที่ภาวะผู้นำในสังคมต่าง ๆ จะสะท้อนถึงการสร้างแรงจูงใจ การกำหนดวิสัยทัศน์ และการส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร (Bass, 1990; Northouse, 2018) จากการศึกษาในหลายประเทศ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นมักจะประกอบไปด้วยลักษณะของความสามารถในการสื่อสาร วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ความโปร่งใสในการตัดสินใจ และความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงาน การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา โดยเริ่มจากการมองว่าผู้นำเป็นคนที่มีความสามารถพิเศษหรือเกิดขึ้นจากลักษณะเฉพาะบุคคล (Trait Theory) ซึ่งเน้นความสามารถและคุณสมบัติของผู้นำที่เกิดจากสัญชาตญาณหรือทักษะส่วนบุคคล (Northouse, 2018) ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นทฤษฎีที่เน้นการกระทำและพฤติกรรมของผู้นำ (Behavioral Theory) โดยมองว่า ผู้นำสามารถพัฒนาได้จากการฝึกฝนและประสบการณ์ในบริบทต่าง ๆ (Bass & Stogdill, 1990) จากนั้น ภาวะผู้นำได้มีการพัฒนาไปสู่ทฤษฎีที่เน้นการตัดสินใจที่เหมาะสมและการสร้างแรงบันดาลใจในผู้ตาม (Transformational Leadership) ซึ่งมองว่า ผู้นำมีบทบาทในการพัฒนาความสามารถและศักยภาพของทีมงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวก การพัฒนาต่อไปในทฤษฎีภาวะผู้นำยังคงมุ่งเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม โดยการใช้สไตล์การนำที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามสถานการณ์ (Situational Leadership) รวมทั้งการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมขององค์กรที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน

บนความเปลี่ยนแปลงยุคปัจจุบันได้กลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือความท้าทายทางสิ่งแวดล้อม แนวคิดที่เรียกว่า VUCA และ BANI ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายลักษณะของโลกในช่วงเวลาต่าง ๆ แนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เราเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง แต่ยังเสนอแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ในทศวรรษ 1990 แนวคิด VUCA ได้รับการนำเสนอขึ้นครั้งแรกโดยกองทัพสหรัฐเพื่ออธิบายสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและมีความซับซ้อนสูงในสนามรบ ต่อมา แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในวงการธุรกิจและการบริหารจัดการ โดย VUCA หมายถึงสภาพแวดล้อมที่มีความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) ตัวอย่างของสถานการณ์ที่สะท้อน VUCA ได้แก่ การระบาดของโรค COVID-19 ที่สร้างความไม่แน่นอนและทำให้หลายองค์กรต้องปรับตัวในช่วงเวลาสั้น ๆ (Bennett & Lemoine, 2014) แม้ว่า VUCA จะช่วยอธิบายความซับซ้อนได้ดีในระดับหนึ่ง แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ใน

ศตวรรษที่ 21 โลกได้เปลี่ยนแปลงไปในมิติใหม่ ซึ่งมีลักษณะเปราะบางและยากต่อการเข้าใจ แนวคิด BANI ได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายลักษณะของโลกยุคนี้ โดยประกอบด้วย ความเปราะบาง (Brittle) วิดกกังวล (Anxious) ไม่เป็นเชิงเส้น (Nonlinear) และ ยากต่อความเข้าใจ (Incomprehensible) (Cascio, 2020) เช่น ระบบสาธารณสุขที่ดูเหมือนมั่นคงแต่กลับพังทลายได้ง่ายในช่วงวิกฤต หรือความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ที่ซับซ้อนเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจ

ภาพที่ 1 แสดงการเชื่อมโยงยุคการเปลี่ยนแปลง VUCA สู่ BANI

ที่มา: <https://www.coachforgoal.com/blog/topic/%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81-vuca-world-%E0%B8%AA%E0%B8%B9%E0%B9%88-bani-world>

ตามปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงตามยุคของ VUCA และ BANI ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการพัฒนาองค์กร การปรับตัวได้กลายเป็นความจำเป็นในการเผชิญหน้ากับความท้าทาย แนวทางสำคัญในการปรับตัว เช่น การสร้างความยืดหยุ่น (Resilience) องค์กรและบุคคลต้องพัฒนาความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง เช่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในกระบวนการทำงาน และการจัดการกับความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด (Hamel & Valikangas, 2003) การเรียนรู้และปรับตัว (Adaptive

Learning) บุคคลต้องพัฒนาทักษะใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง เช่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว (Heifetz et al., 2009) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ปัญหาที่ซับซ้อนในยุค BANI ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งในระดับองค์กร รัฐบาล และประชาสังคม เพื่อหาวิธีแก้ไขร่วมกัน และ การสร้างความชัดเจนและลดความสับสน องค์กรต้องมุ่งเน้นการสื่อสารอย่างชัดเจนและโปร่งใสเพื่อสร้างความเข้าใจในทิศทางร่วมกัน

กล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำในยุคการเปลี่ยนแปลงต้องการความสมดุลระหว่างการมองภาพรวมและการจัดการความเปลี่ยนแปลงอย่างคล่องตัว ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ยืดหยุ่น และมีทักษะการปรับตัวจะสามารถพาทีมและองค์กรไปสู่ความสำเร็จในอนาคตได้

ทศพิธราชธรรม: ธรรมของผู้ปกครอง และการประยุกต์ใช้

พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ หลักธรรมที่พระพุทธศาสนานำเสนอเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองในทุกมิติ ทั้งด้านคุณธรรมและความรู้สึกตัวในชีวิตประจำวัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุข และสันติภาพ การศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมนี้เปิดโอกาสให้บุคคลพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ในทุกช่วงชีวิต หลักธรรมยังส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจคุณค่าของการแสวงหาความจริง ความรู้ และการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย ผลลัพธ์ของการปฏิบัติหลักธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงตัวบุคคล แต่ยังส่งต่อไปยังครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยสร้างสังคมที่มีความสุขและความเข้าใจในวัฒนธรรมร่วมกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2564) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเติบโตทั้งทางจิตใจและปัญญา การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาไม่เพียงช่วยให้เราเข้าใจความจริงของชีวิต แต่ยังสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงความคิดและความเชื่อ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาตนเอง หลัก "การศึกษาตลอดชีวิต" (Lifelong Education) เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้มนุษย์พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิต นอกจากนี้ การศึกษาทางพระพุทธศาสนายังช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย การศึกษานี้ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตด้วยสติและปัญญา ตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคม และสร้างความเข้าใจในบริบทของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมวงกว้าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาทั้งชีวิตส่วนตัวและสังคม ด้วยการฝึกฝนตนเองตามหลักธรรม บุคคลจะสามารถดำเนินชีวิตด้วยสติ ปัญญา และความสำเร็จทั้งในมิติของจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกันกับหลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับที่สามารถจะประยุกต์ใช้ในการบริหารสำหรับผู้ปกครองการเปลี่ยนแปลงได้

ทศพิธราชธรรม: ความหมาย และหลักการตามแนวพุทธ

ทศพิธราชธรรม (Ten Royal Virtues) เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองแก่ประชาชนและประเทศชาติ (องอาจ จิระอร, 2557; สุขเมธ ตันติเวชกุล, 2549) หลักธรรมนี้แบ่งออกเป็น 10 ข้อ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมสูงสุดในการบริหารราชการแผ่นดินและปกครองประชาชน หลักธรรมนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้ผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม โดยการนำทศพิธราชธรรมมาปรับใช้สามารถลดปัญหาการทุจริตและความขัดแย้ง อันเป็นปัจจัยสำคัญของสังคมที่สงบสุข การปกครองบ้านเมืองในพระพุทธศาสนามีการยึดหลักทศพิธราชธรรมที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศและประชาชน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2563; วราภรณ์ ผูกพันธ์, 2559) ดังนี้

1. ทาน หมายถึง การให้ การให้เป็นพื้นฐานของความเอื้ออาทรและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับประชาชน การที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานทรัพย์สินและสิ่งของให้กับผู้ที่เดือดร้อนจากภัยพิบัติหรือความยากจน เป็นการสร้างความเป็นพี่น้องและเป็นการสนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในสังคม

2. ศิล หมายถึง การรักษาศีล การรักษาศีลเป็นการแสดงถึงความสะอาดและความถูกต้องในจิตใจของผู้ปกครอง การที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามหลักศีลธรรมนั้นไม่เพียงแต่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำและระบบการปกครอง

3. บริจาค หมายถึง การบริจาค การบริจาคถือเป็นการส่งเสริมความเสียสละและการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่หวังผลตอบแทน โดยการที่ผู้ปกครองทรงบริจาคเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน หรือการให้ความช่วยเหลือในยามภัยพิบัติ ช่วยให้สังคมเกิดความเป็นธรรมและยุติธรรม

4. อาชวะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการปกครองประเทศที่ยั่งยืน ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคม

5. มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน ผู้นำที่มีความอ่อนโยนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนและรับฟังปัญหาของผู้อื่น การที่พระมหากษัตริย์ทรงแสดงความเมตตาและความเอาใจใส่ในทุกด้านของชีวิตประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าได้รับการดูแลอย่างแท้จริง

6. ตบะ หมายถึง ความเพียร ความเพียรในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งที่ผู้นำทุกคนควรมี การที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้เวลาทรงงานเพื่อพัฒนาโครงการต่างๆ ในการช่วยเหลือประชาชน เช่น โครงการพระราชดำริ เป็นตัวอย่างที่ดีในการบรรลุผลตามเป้าหมาย

7. อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ การมีความอดทนและสามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้สำคัญอย่างยิ่งในการปกครอง ความไม่โกรธช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปในทางที่สมดุลและสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียน ผู้นำที่ไม่เบียดเบียนจะสร้างสังคมที่มีความสงบสุข โดยการไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือความรุนแรง ทั้งในระดับการปกครองและในสังคมทั่วไป

9. ชั้นดี หมายถึง ความอดทน การอดทนต่อความยากลำบากหรือปัญหาต่างๆ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการปกครอง ผู้นำที่มีความอดทนจะสามารถรับมือกับการท้าทายต่างๆ ได้ดีกว่าและสามารถนำพาประชาชนให้ผ่านพ้นวิกฤตต่างๆ ได้

10. อวิโรธนะ หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความเที่ยงธรรมเป็นการรักษาความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม การตัดสินใจของผู้นำควรเป็นไปในแนวทางที่ไม่ลำเอียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

กล่าวได้ว่า ทศพิธราชธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสงบเรียบร้อยและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคม การปฏิบัติตามหลักเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้นำมีคุณธรรม แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและประเทศชาติ

ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักธรรมดังกล่าวยังคงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จทางการบริหารและความเป็นธรรมในสังคม ทำให้ผู้นำสามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ภาพที่ 2 พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ทศพิธราชธรรมในการปกครองบ้านเมืองให้เกิดความสงบสุข ตลอดรัชสมัย

ที่มา: <https://www.posttoday.com/politics/460418>

การประยุกต์ใช้ ทศพิธราชธรรม กับภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

สถานการณ์ปัจจุบัน มีความสำคัญยิ่งในการนำพาประเทศหรือองค์กรไปสู่ความสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและท้าทาย โดยการเชื่อมโยงหลักธรรมเหล่านี้กับทฤษฎีและคุณสมบัติของผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและสามารถสร้างความยั่งยืนได้ในหลายด้าน ดังนี้

1. นโยบายการสร้างเชื่อมั่นผ่านการให้และการสนับสนุน ผู้นำควรส่งเสริมการให้ทรัพยากรและความรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือองค์กร การตั้งนโยบายที่เน้นการแบ่งปันและการสนับสนุนในสภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างความร่วมมือและความมั่นใจในความยั่งยืน

2. นโยบายการส่งเสริมความซื่อสัตย์ในทุกการตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจในผู้นำเป็นสิ่งสำคัญ โดยการตั้งนโยบายที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจจะช่วยให้ประชาชนและสมาชิกในองค์กรมั่นใจในการดำเนินงาน

3. นโยบายการสร้างความสุขและยุติธรรมในสังคม การประยุกต์ใช้หลักการไม่เบียดเบียนและความเที่ยงธรรมในการตัดสินใจจะเสริมสร้างสังคมที่มีความสมดุล ผู้นำควรตั้งนโยบายที่ไม่เพียงแคร์รับฟังทุกฝ่าย แต่ต้องยืนยันการตัดสินใจที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

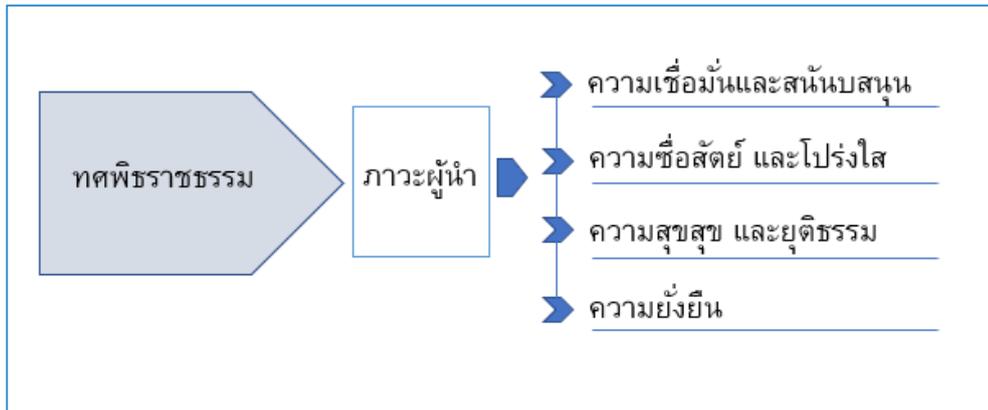
4. นโยบายการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการพัฒนาความสามารถและความร่วมมือ การตั้งนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้นำและผู้ร่วมงานมีความเพียรและความอดทนในการเผชิญหน้ากับอุปสรรคในช่วงการเปลี่ยนแปลงจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในองค์กรหรือประเทศ

การใช้หลัก ทศพิธราชธรรม ในการสร้างนโยบายการปกครองและการบริหารจัดการจะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมและความยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนา กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้ ทศพิธราชธรรม กับภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะทำให้ผู้นำมีคุณธรรมที่สามารถนำพาสังคมหรือองค์กรผ่านความท้าทายต่างๆ โดยใช้หลักการที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และมีความเข้าใจต่อความต้องการของประชาชนหรือสมาชิกในองค์กร

องค์ความรู้จากการศึกษา

การประยุกต์ใช้ทศพิธราชธรรมในการพัฒนาผู้นำในยุคการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้าง องค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยให้ผู้นำสามารถนำพาองค์กรหรือประเทศไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน โดยหลักการทศพิธราชธรรม ได้แก่ ทาน ศีล ความซื่อสัตย์ ความอ่อนโยน ความเพียร ความอดทน ความไม่เบียดเบียน และความเที่ยงธรรม ล้วนมีบทบาทในการเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกที่มีความไม่แน่นอนได้ โดยการนำทศพิธราชธรรมมาใช้ ผู้นำสามารถประยุกต์ใช้เชื่อมโยง ประกอบด้วย มิติสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุน โดยการให้ทรัพยากรและความรู้แก่ชุมชนหรือองค์กร มิติส่งเสริมความซื่อสัตย์และโปร่งใส ในการตัดสินใจเพื่อสร้างความไว้วางใจ มิติสร้างสังคมที่สงบสุขและยุติธรรม โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีพัฒนาความยั่งยืน ผ่านการเสริมสร้างความเพียรและอดทนในการเผชิญกับ

อุปสรรค กล่าวได้ว่า การประยุกต์ใช้ทศพิธราชธรรมทำให้ผู้นำสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยเน้นการบริหารจัดการที่ยุติธรรมและโปร่งใส สามารถสรุปได้ตามภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้จากการศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาและการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมตามแนวพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและองค์กร ผ่านการนำหลัก ทศพิธราชธรรม มาปรับใช้ในการพัฒนาผู้นำในปัจจุบัน โดยหลักทศพิธราชธรรมประกอบด้วย 10 ประการที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำที่มีความรับผิดชอบและยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ การรักษาความซื่อสัตย์ และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กรและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการนำเสนอบทความครั้งนี้ การนำทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ในภาวะผู้นำสามารถเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคมและองค์กรที่ต้องการความยั่งยืน ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี และส่งเสริมการพัฒนาที่มีคุณภาพในองค์กร การเสริมสร้างผู้นำที่มีความสามารถในการปรับตัวและการบริหารจัดการภายใต้ความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอการเขียนบทความครั้งต่อไป บทความในครั้งถัดไปควรมุ่งเน้นการศึกษา ภาวะผู้นำในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยใช้หลักทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทั้งในองค์กรและสังคม และควรนำเสนอกรณีศึกษาจากการนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้ในการสร้างความ

ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในภาครัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพการนำหลักการเชิงคุณธรรมเหล่านี้ไปปฏิบัติในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2544). *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 14). บริษัท พิมพ์สวน จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *สู่การศึกษาแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- วารสารณัฏฐพันธ์. (2559). *ทรงครองราชย์ด้วยทศพิธราชธรรม*.
<https://www.posttoday.com/politics/460418>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2563). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.
- _____. (2564). *การศึกษาเพื่อพัฒนาอารยธรรมให้สมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *หลักธรรม หลักทำตามรอยพระยุคลบาท* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องอาจ จิระอร. (2557). *มงคลชีวิตจากทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Bass, B. M. (1990). *Bass & Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications*. Free Press.
- Bennett, N., & Lemoine, J. G. (2014). *What VUCA really means for you*. Harvard Business Review.
- Cascio, J. (2020). *Facing the age of chaos*. Medium.
- Goleman, D. (2000). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Hamel, G., & Valikangas, L. (2003). The quest for resilience. *Harvard Business Review*, 81(9), 52-63.
- Heifetz, R. A., Grashow, A., & Linsky, M. (2009). *The practice of adaptive leadership: Tools and tactics for changing your organization and the world*. Harvard Business Press.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). Sage Publications.

Schaufeli, W. B. (2022). *The impact of engaging leadership on employee engagement and team effectiveness: A longitudinal, multi-level study*. PLOS ONE.

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264851>

Teetzen, F., Bürkner, P. C., Gregersen, S., & Vincent-Höper, S. (2022). The mediating effects of work characteristics on the relationship between transformational leadership and employee well-being: A meta-analytic investigation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(5), 3133.

<https://doi.org/10.3390/ijerph19053133>

Yukl, G. A. (2020). *Leadership in organizations* (9th ed.). Pearson Education.